

Museum
Leuven

**KUNST IN
DE KLAS**

VOOR JE VAN START GAAT

Met dit kunstblaadje ontdek je een Leuvens meesterwerk uit M Leuven: de Uur- en kalenderwijzerplaat.

Via het kunstwerk reis je naar de late middeleeuwen en leer je hoe middeleeuwers omgingen met 'tijd'.

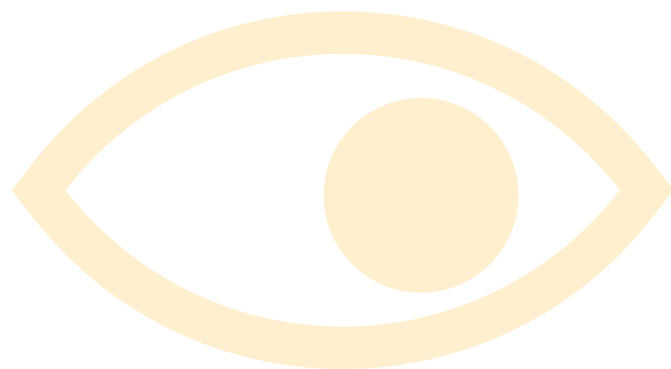
Projecteer het in het groot en overloop samen met je leerlingen de informatie en opdrachten bij het kunstwerk. Je kan het gebruiken als opstart of afsluit van de schooldag of als inleiding voor een les.

Het kunstblaadje zet aan tot aandachtig kijken, praten, fantaseren en tekenen. Je kan de tekst zelf voorlezen of de leerlingen één voor één aan bod laten.

Wat de leerlingen zeker nodig hebben, is papier en potlood. In de afsluitende opdracht wordt de klas aangespoord om zelf een tijdscapsule te maken: een verzameling van objecten, verhalen, knipsels die hun kijk op dit schooljaar voorstellen. Heb je hier geen tijd voor in de klas? Dan kan je dit weglaten of de leerlingen aanmoedigen dit thuis te doen.

Alvast veel kijkplezier!

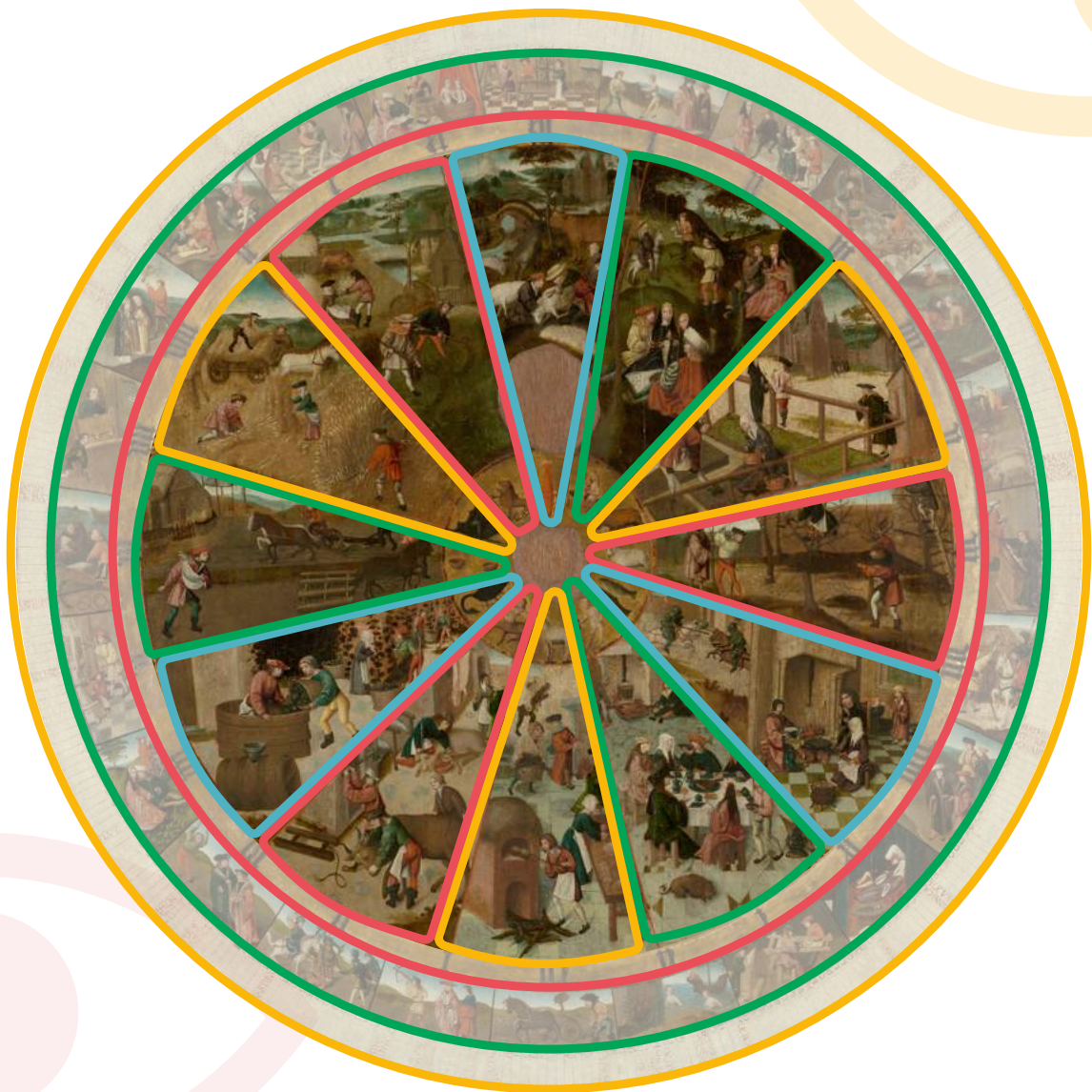

Op bezoek in M Leuven!

Als je op bezoek komt in het museum, dan is dit het eerste kunstwerk dat je pad kruist.

Misschien hield de kunstenaar wel van taart, want hij maakte een schilderij met allemaal taartpunten. Zie je dat elk taartpunt een andere plek en andere mensen toont?

Wel meer dan 100 mensen staan er op dit ene paneel. Je hebt wel wat tijd nodig om iedereen goed te bekijken en daarom komt het kunstwerk vandaag op bezoek in de klas.

Als je nu denkt
“Leuk.... maar het ziet er toch ook wat raar uit en het is zelfs een beetje stuk.”

Lees dan vooral verder.

Want dit is niet zomaar een schilderij: het is ook een klok mét kalender, een to do lijst voor een heel jaar, én een planetenwegwijzer. Het heet dan ook: **de Uur- en kalenderwijzerplaat. Tadaaaa!**

Maar helaas pindakaas:
de klok en de wijzers zijn
verdwenen. Waar ze zijn of hoe
het eruitzag, weet niemand.

1. **Mysterieus meesterwerk**

Het schilderij heeft nog wel wat geheimen. Zoals...

Waarom is er een tweede gat?

Sommige bollebozen denken dat er een tweede klok was om de stand van de maan aan te duiden. Maar eigenlijk weten we het niet. Wat denk jij?

1.

Wie heeft het gemaakt?

Lang geleden lieten schilders zelden hun naam achter op een kunstwerk. De kunstenaar gaf ons misschien wel een tip. Zou dit zijn werkplaats kunnen zijn? En is dat de klokkenmaker?

1.

Bij wie hing dit aan de muur?

De kunstenaar heeft dit niet voor zichzelf gemaakt. Iemand heeft dit kunstwerk besteld. Wie dat was, weten we niet. Waarschijnlijk hield die persoon heel erg van uren, dagen, maanden, seizoenen... En waarschijnlijk had hij of zij een hekel aan te laat komen.

Wat weten we dan wel?

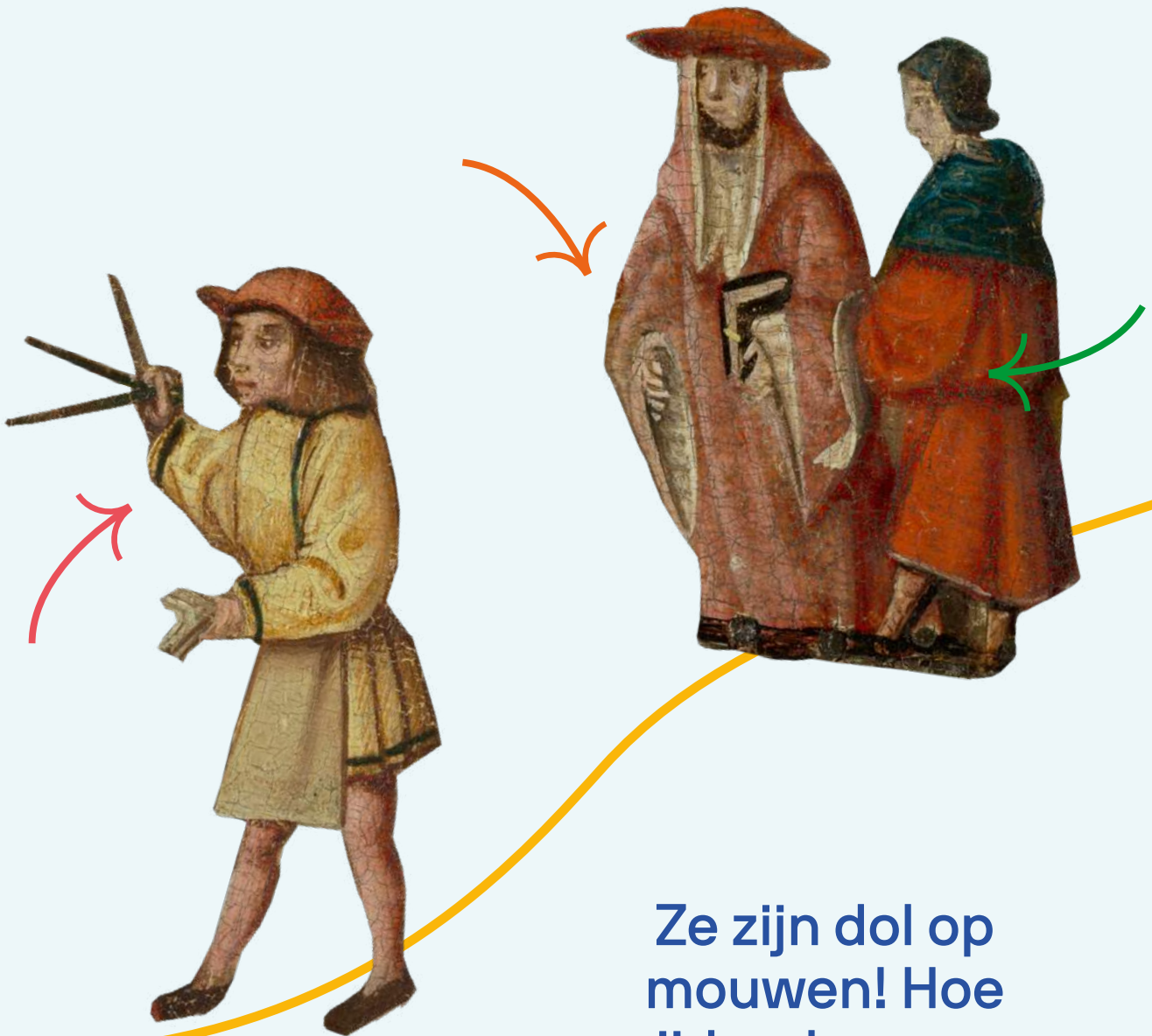
Wanneer het gemaakt is.

Dit schilderij katapulteert je zo naar de middeleeuwen. Rond 1500 om precies te zijn. Dat weten we doordat de mensen op het schilderij kleren dragen die toen erg hip waren. Het is een modemagazine uit die tijd.

1.

Kijk maar!
Welke outfit verkies jij?
En waarom?

Ze zijn dol op
mouwen! Hoe
wijder de mouw,
hoe liever!

1.

Vrouwen dragen een kapje in plaats van een hoed. En dragen altijd lange rokken, zelfs in de zomer.

De hoed mag groot en gek zijn!

1.

*Het is superhip om
je ene kous een
andere kleur of
patroon te geven
dan je andere kous.*

*Voor de mannen mag het
strak zijn! Als je hard moet
werken, is dat makkelijker.*

1.

Waarvoor de kalenderwijzerplaat gebruikt werd.

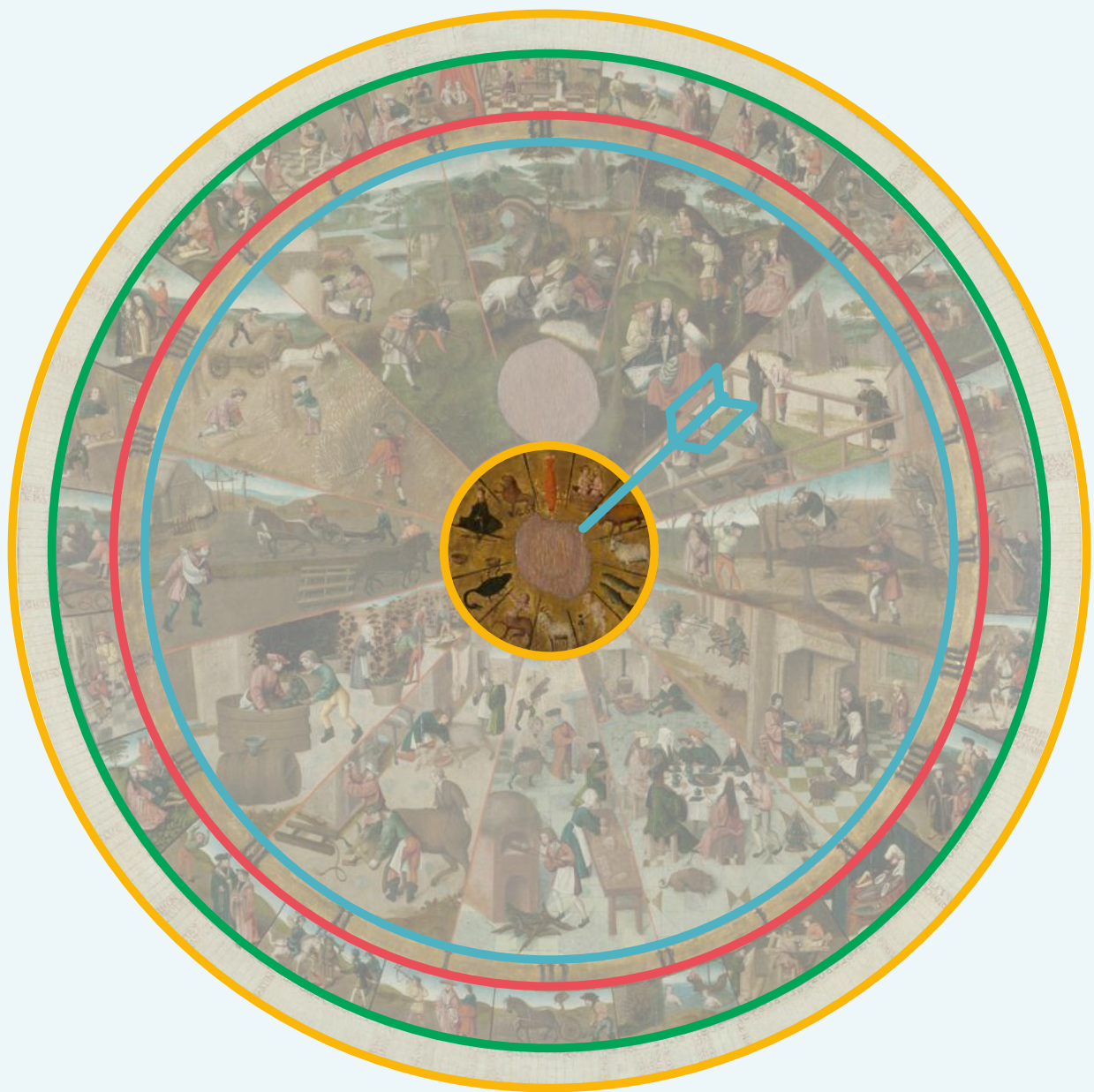
*Elke cirkel op het schilderij heeft iets te maken met **TIJD**. Voor iemand uit de middeleeuwen stond tijd gelijk aan wat er in de natuur gebeurde. Een koude, donkere winterdag zag er heel anders uit dan een zonnige zomerdag.*

Deze kalenderwijzerplaat toont ons hoe mensen in de middeleeuwen leefden: wat ze deden, wat ze aten en hoe ze eruit zagen.

2. Het kunstwerk binnenstebuiten

We gaan op reis in het kunstwerk.
We beginnen in het midden.

2.

Probeer zoveel mogelijk dingen te herkennen.

Doen deze twaalf figuren een belletje rinkelen?

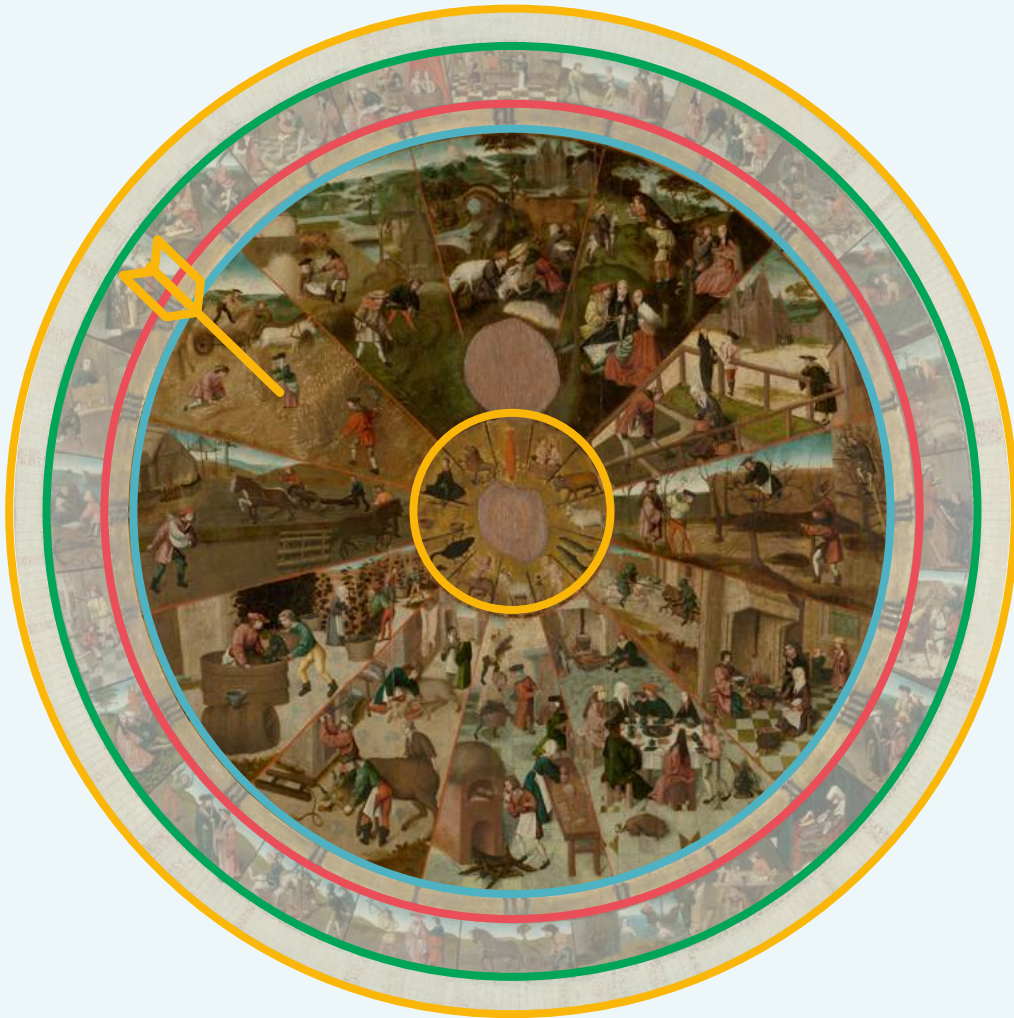
2.

Het zijn de tekens van de dierenriem. Je verjaardag bepaalt welk teken of sterrenbeeld bij jou hoort. Verjaar je bijvoorbeeld op 1 januari, dan ben je een steenbok. Steenbokken zouden hele koppige mensen zijn. Denk je dat dat waar is?

Sommigen geloven namelijk dat je sterrenbeeld je karakter en je toekomst bepaalt.

2.

De grootste cirkel gebruikte de schilder om **de maanden** van het jaar te tonen. Elke maand staat er iets anders op de planning. Meestal veel werk. Soms ook feest!

2. LENTE

Maart

*Vijf mannen in
een boomgaard.*

*Vier van hen halen gevaarlijke toeren
uit en klimmen in de hoogste takken
van de bomen. Aan het begin van de
lente moeten de bomen gesnoeid
worden. De man die er naar staat te
kijken is de landheer.*

2.

April

De lente is nog pril.

Het is veel werk om voldoende fruit en groenten te kweken. In het omheinde tuintje zie je een man de aarde omspitten en een vrouw die de planten verzorgt. De eigenaar van de moestuin leunt tegen het hek en houdt een oogje in het zeil.

2.

Mei

*In de maand mei leggen
alle vogels een ...*

*De maand mei is de liefdesmaand.
We zien mannen en vrouwen op het
gras zitten. Het lijkt wel een gezellige
picknick. Zouden ze verliefd zijn?*

*Ze passen best
wel op want
echter
hen wordt
er gejaagd!*

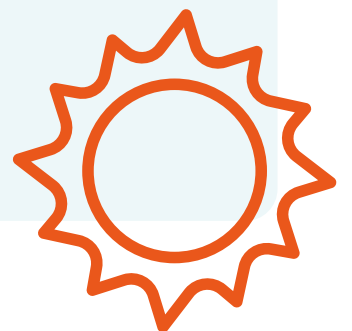
*Wat doe jij in de
lente? Schrijf of
teken het!*

2. ZOMER

Juni

*Tijd om er wat dieren bij te halen.
De schapen worden deze maand
geschoren. Van de wol maken ze later
warme kleren. En om lekkere melk te
kunnen drinken, moeten de koeien
gemolken worden.*

2.

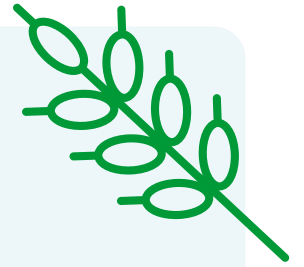
Juli

Deze maand wordt er hard gewerkt in de brandende zon. Het hooi (gedroogd gras) wordt met een zeis afgesneden en verzameld. Dat hooi eten de dieren en het houdt hen ook warm in de winter.

2.

Augustus

Tijd voor zomervakantie is er niet. Deze maand wordt het graan geoogst. Zonder graan: geen brood! Erg belangrijk dus. Het koren wordt verzameld, in bussels gebonden en rechtop geplaatst. Twee boeren laden die bussels op een wagen.

***Wat doe jij in de zomer?
Schrijf of teken!***

2. HERFST

September

Tijd om te zaaien!

Twee boeren steken de handen uit de mouwen om alle zaadjes in de grond te krijgen. Dat gekke ding dat aan het paard hangt is een eg. De eg maakt de grond mals en nadat er gezaaid is, gebruik je het om de zaden te bedekken met aarde.

2.

Oktober

Tijd om te drinken! Mannen en vrouwen zijn druk bezig met het plukken van druiven. De druiven verzamelen ze in grote manden. In een grote kuip worden al die druiven geplet door er hard op te stampen. Het sap komt in de grote ton vooraan terecht. Zou je die voeten smaak proeven in de wijn?

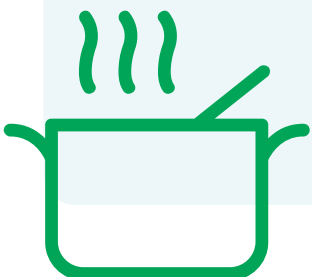
2.

November

Tijd om te eten! Je hebt voldoende vlees nodig om de winter door te komen. De dikke os en het vette varken worden geslacht. Van de huiden maken ze leer en het vlees eten ze op: ook de oren, neus, staart... zelfs de hersenen.

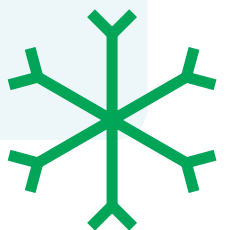
**Wat doe jij in de herfst?
Schrijf of teken het!**

2. WINTER

December

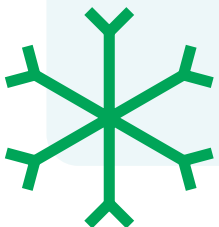
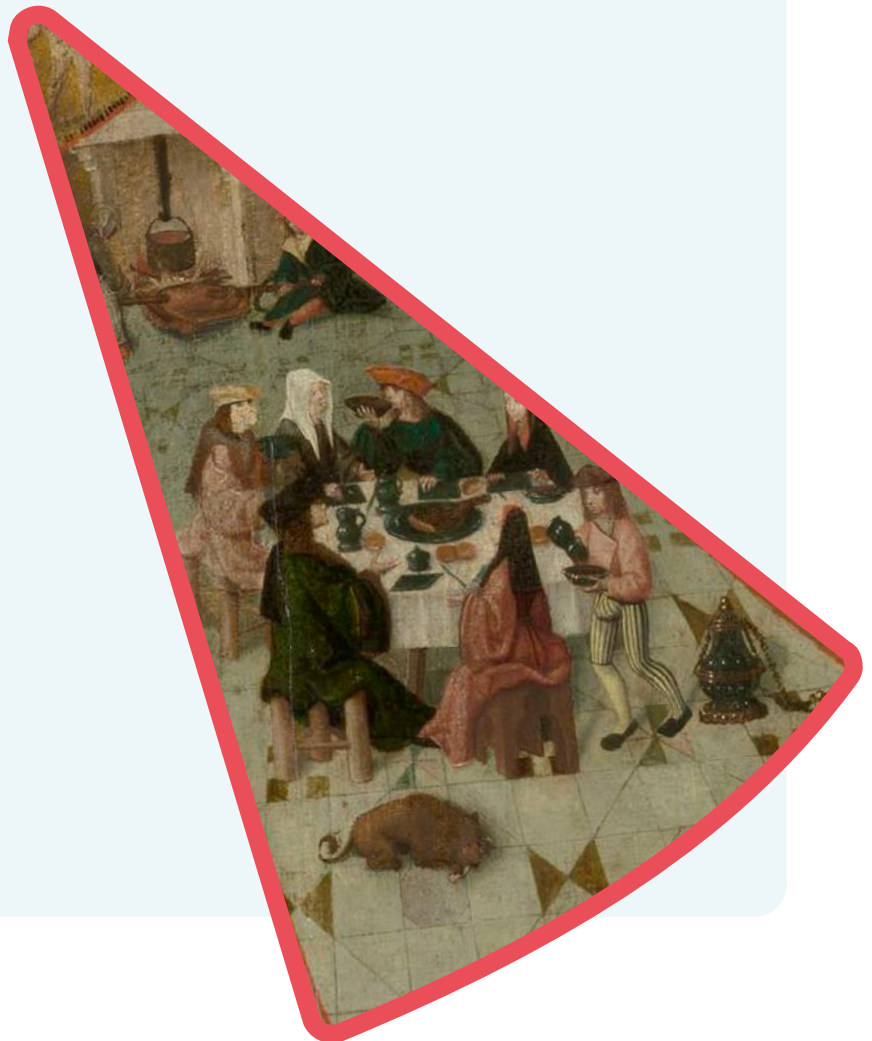
Tijd om brood te bakken! Een vrouw kneedt het deeg en een man schuift het brood in de oven. Het wordt koud buiten en daarom warmen enkele mannen zich aan het haardvuur.

2.

Januari

Net zoals jij, vieren de middeleeuweners het nieuwe jaar. Drie mannen en drie vrouwen zitten aan tafel en eten hun buikje rond. In de open haard wordt een kip aan het spit gebraden en rechts op de grond staat een grote wijnkoeler met 'blotevoetenwijn'. Zelfs de hond viert mee en kluift op een been.

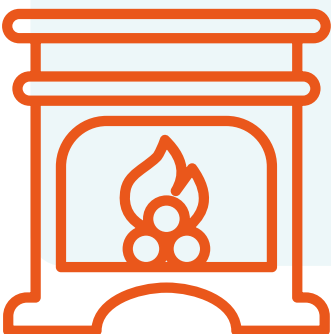

2.

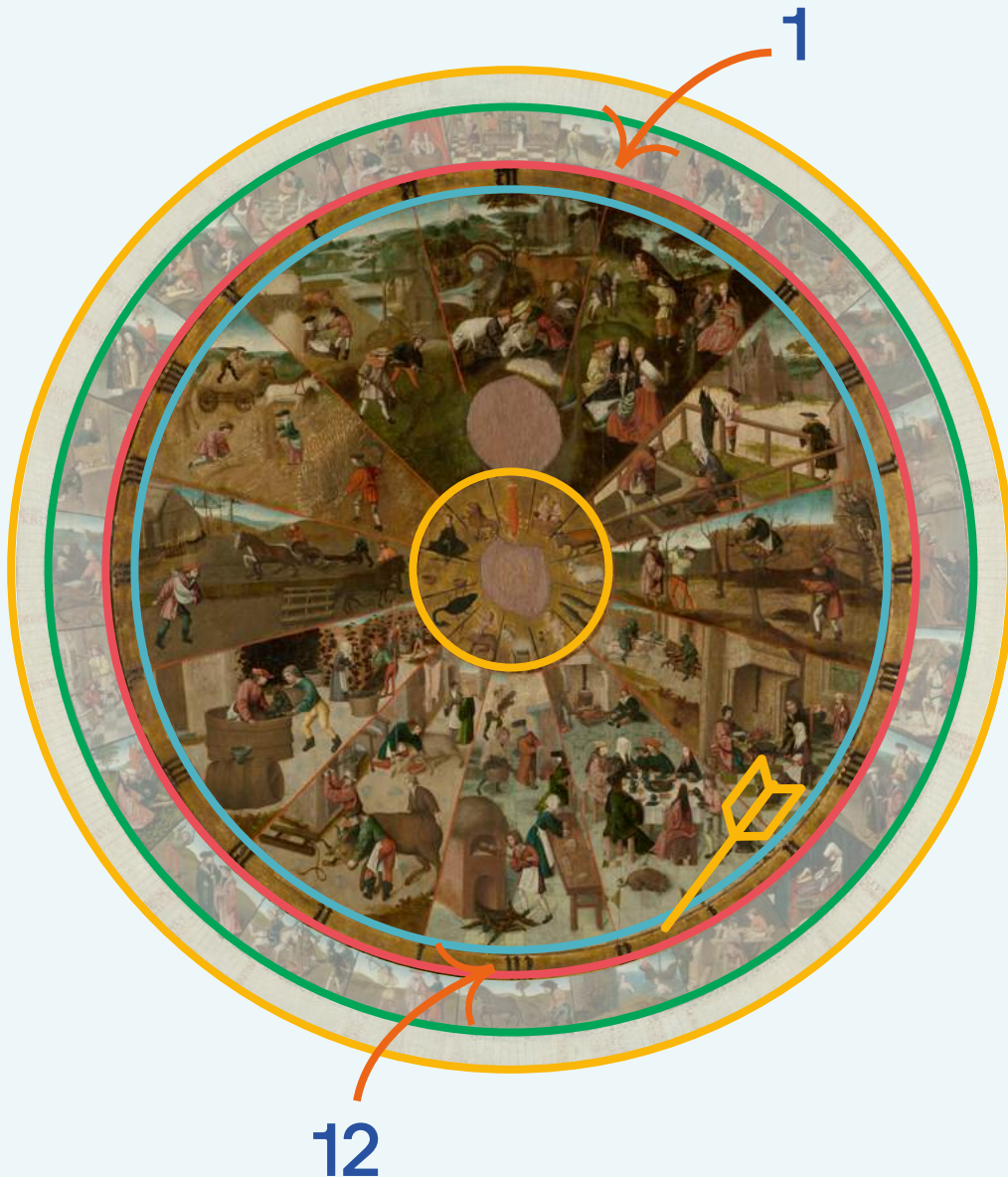
Februari

*Het blijft nog even koud buiten.
Mensen warmen zich aan het
haardvuur terwijl een vrouw wafels
bakt. Ze houdt een wafelijzer boven
het vuur en voor haar voeten staat een
kookpot gevuld met deeg. Een man en
kindje op de achtergrond smullen van
de versgebakken wafels.*

*Wat doe jij in de winter?
Schrijf of teken het!*

2.

Om de klok van deze kalenderwijzerplaat te kunnen lezen, had je ook cijfers nodig. Hier schilderde de kunstenaar **de uren** van de dag in Romeinse cijfers. Kan je de getallen lezen? Hij schilderde er 24: één voor elk uur van de dag.

2.

Een tip! $I = 1$ $V = 5$ $X = 10$

Kijk jij vaak naar de klok? Vind je dat de tijd sneller of trager gaat als je op school bent? En wat gebeurt er met de tijd als je je verveelt?

2.

Dit zou je misschien niet verwachten maar deze scènes gaan over **de planeten**. Niet enkel de maand waarin je geboren bent, maar ook de stand van de planeten heeft een invloed op wie je bent.

2.

De cirkel stelt de planetenkinderen voor. Het zijn mensen, beroepen en bezigheden die de toverkracht van een planeet tonen. Kijk maar!

Dit koppeltje heeft geluk! Met wat hulp van de planeet Venus vonden ze de liefde. Het lijkt wel of ze op het punt staan elkaar te kussen...

Mensen in de middeleeuwen kenden zeven planeten: Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius, de zon en de maan. Vier daarvan schilderde de kunstenaar in de hoeken van het schilderij. Niet als planeet: hij maakte er mensen van.

2.

Die romantische planeet Venus: die zag er zo uit volgens de kunstenaar. Een jonge, naakte vrouw met in haar handen een spiegel en een bos bloemen.

Denk je nu: “*De zon en de maan zijn toch geen planeten?*” Dan heb je het helemaal juist. Maar dat wisten ze toen nog niet. Voor hen was de aarde het centrum van het heelal. De zon, de maan en alle planeten draaiden rond de aarde.

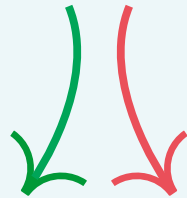

2.

Nu weten we dat enkel de maan rond ons draait en die doet daar een **MAAND** over. In de middeleeuwen wisten ze al hoe belangrijk de maan is voor de aarde. De maan is onze dichtste buur en een goede vriend. Zonder maan geen eb en vloed.

Ga je soms zwemmen, bootje varen of in bad? Dan kan je best wat hulp van de maan gebruiken, dachten de middeleeuweners.

2.

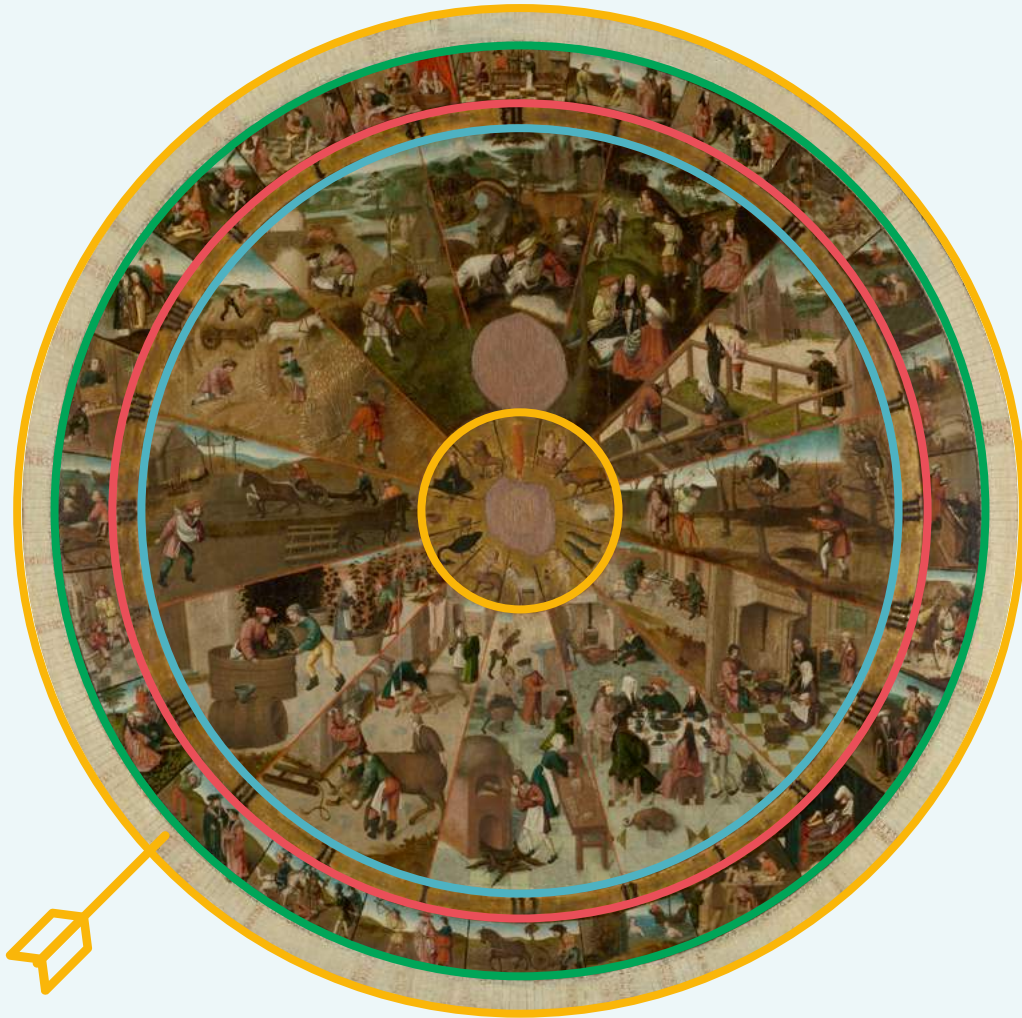
Wist je dat iedereen ter wereld, waar je ook woont, de maan kan zien? Heb je al eens een volle maan gezien? Of een maansverduistering?

Ook kunstenaars denken na over de maan. Wat zou je horen, zien en voelen op die grote bol ver weg?

Beethoven schreef een muziekstuk over de maneschijn. Dit is hoe de maan zou klinken, mochten we hem kunnen horen. Benieuwd? Typ dan in een zoekmachine: **Maanlichtsonate** en luister.

2.

In de laatste cirkel schilderden de kunstenaar een jaarkalender. 365 dagen om juist te zijn. De zondag kan je herkennen aan een rode A en de feestdagen staan in het rood.

3. We schrijven geschiedenis

Een kunstwerk is een manier om in de tijd te reizen: het vertelt ons iets over hoe het leven was in een andere tijd.

Je beseft het misschien nog niet maar wat je nu meemaakt en wat er gebeurt in de wereld, komt ooit in de geschiedenisboeken terecht. Daar gaan bollebozen veel over nadenken en slimme dingen over schrijven.

Help je de mensen in de toekomst een handje?

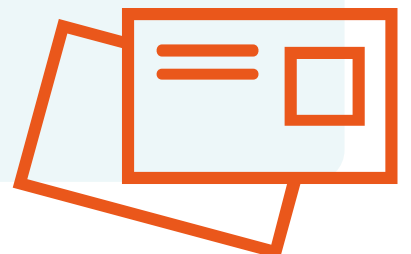

3.

Maak dan met je klas een tijdscapsule die toont hoe jullie dit schooljaar beleven. Daar kan vanalles inzitten: een brief, een tekening, foto's, krantenknipsels, recepten, ...

Op de capsule schrijf je **WANNEER** het geopend mag worden en door **WIE**. Verzegel de capsule en verstopt het op een plek waar je het lang en veilig kan bewaren.

groetjes
uit M!

Colofon

Tekst en concept: M Leuven

Vormgeving: Helena Vereycken

Beeldverantwoording: Anoniem (Zuidelijke Nederlanden)

Kalenderwijzerplaat, 125,6 x 123,4 cm, olieverf op hout, omstreeks 1500.

© www.lukasweb.be - Art in Flanders vzw, foto Dominique Provost

zaalzicht M Leuven: Dirk Pauwels

© Miles Fischer.

Iconen: *Eye Icons* by Vicons Design, *Closed eyes* by Alina Oleynik, *Paperclip* by Bruno Bosse, *brush* by ibrandify, *Night* by Bartama Graphic, *Portrait* by Ben Davis, *Fashion icon* by Philipp Petzka, *Search* by Richard Schumann, *foot prints* by Icongeek26, *explore* by Jugalbandi, *constellation* by Pham Duy Phuong Hung, *Horoscope icons* by JohnnyZi, *Coffee* by Andrejs Kirma, *Calendar* by iconsmind.com, *plants* by iconesia, *give love* by Christian Wad, *Bird* by Iconic, *Pen* by designer expert, *Pencil* by Vectors Point from the Noun Project, *sun* by Bartama Graphic, *Grain* by rivercon, *leaf* by Vectorstall, *cooking* by Vectors Market, *fork* by Najaya Design, *Winter* by Landan Lloyd, *fireplace* by Vectors Point, *hourglass* by Aya Sofya, *clock* by AliWijaya, *Scissors* by Maxim Kulikov, *Planet* by Nook Fulloption, *Earth* by IYIKON, *Full Moon* by Alex Furgiuele, *Music* by DinosoftLab, *Book* by Vectors Point, *Jar* by Deemak Daksina, *twin letters* by Elisa Willy from the Noun Project